

..... [p1]

Poperinghe, 23 Mei 1891.

Eerweerde Heere,

Eerst moet ik mij verschoonen van zoolang gewacht te hebben op uwe vereerende vrage te antwoorden: de drukke bezigheden die ik deze weke gehad heb zijn er de schuld van.

Over dijze, ^Xdijzen¹ en vind ik niet bevredigens; ik zal er laatst van spreken. Over het verwantschap dezer woorden met [*gotisch*] daddjan en met de familie dod, dot..., ziethier wat mijn gedacht is: —

1° Het [*gotisch*] daddja is, volgens eene wet die aan die tale (en niet aan het westgermaansch) eigen is, ontstaan uit dajjō, uit een [*indogermaansch*] dhejō² zwakken vorm van eenen wortel dhēi, nevens dhē, die voortkomt in de grieksche woorden θηλη, θηλυς, θηλαζειν, enz. . en de latijnsche fēlare, fēmina. Indien daddjan in het vlaamsch bestonde, zou het deien zijn. Overigens is het onmogelijk den klank ij te vinden in eenen wortel die tot de "Ablautsreihe" ē, behoort. De wortelklank, met zijne moge-

..... [p2]

lijke wijzigingen, zou alleenlijk kunnen oe, â, a of e uit a, zijn in het vlaamsch.

2° Dijze en kan ook in verband niet gebracht worden met dot, omdenwille van de klinkers. Dit laatste woord immers behoort alleszins tot eenen wortel met de [*indogermaansche*] klanken eu, ù, u, ou, in 't [*germaansch*] eu, ù, u, ou, in 't vlaamsch u, ui, u en o, oo; maar nooit ij < î. Ten andere, 'k en zou niet weten wat gedaan met de medeklinkers d of t van den eenen kant en z van den anderen.

3° Over ^Xdijzen heb ik nog al vele nagedacht. Hier wage ik eenen uitleg, die verre is van mij te overtuigen, maar die misschien ook "à priori" niet en moet verworpen worden. In het [*germaansch*] bestaat een [*werkwoord*], dat in het [*gotisch*] atthinsan luidt, in het [*oudsassensch*] thinsan, in het oudhoogduitsch dinsan, met de beteekenis "trekken, rukken, zich uitbreiden". Ziet in Kluge's Etym. Wörterb. Tanz en Gedunsen. Hiertoe schijnt ook deinzen,

.....

1 Zie: "dijze; bedijzen, kadijzen" In: Loquela: 10 (1890) 6, k.41-42; 44ev.

2 Derde letter in handschrift als een omgekeerde e weergegeven. Het gaat waarschijnlijk om een doffe e.

uit densen (gelijk peinzen uit pensen) te behooren. Nu, voor de "spiranten" onder andere voor s, viel oudtijds reeds de n dikwijls weg, en dit vooral in de sassensche en friesche spraken; daarbij wierd de voorgaande klinker verlengd; zoodat

..... [p3]

thinsan kan overgegaan zijn tot thisan, hetgene regelmatig in het vlaamsch dijzen zou opleveren. Dit dempen der n voor s, z kan in het vlaamsch ook in latere tijden voorgevallen zijn, zooals in veister, peizen, deizen (bij DeBo, voor deinzen), enz... Wat de beteekenis aangaat, tusschen trekken en lokken, zuigen, en is er, mij dunkt, geenen groote afstand. Lokken wil ook wel zeggen trekken. [Vergelijk] ook DeBo: dijzelen = (achteruit = trekken), aarzelen, dubben.

Ik geloove dat gij Francks Etymol. woordenb. niet en hebt; misschien kan 't u aangenaam zijn te weten wat hij over dot en zijnen aanhang al zegt. 'K Schrijve dus uit:

Bedotten, w.w. (voorheen ook bedodden) Een eerst in het [nieuwnederlandsch] voorkomend woord, dat ook in het duitsch en engelsch in vele inzonderheid gewestelijke vormen wordt aangetroffen met de beteekenis van "sluimeren, dommelen, suffen": [vergelijk] [oudhoogduitsch] dûzen = "doen bedaren, stil maken", [middelhoogduitsch] tûzen, dûzen = "stil, bedroefd zijn", betûtzen = "zijn bedaardheid doen verliezen", [nieuwhoogduitsch] verduzt = "verbluft"; in het oudere [nieuwnederlandsch] dutten in den zin van "suffen, in gedachten verdiept zijn, mijmeren", vlaamsch duts = "onnoozel

..... [p4]

mensch", nederduitsch düt = "domkop", [middelengelsch] doten, [engelsch] to dote = "suffen, kindsch zijn, mijmeren" to bedote = "bedotten"; bij Cats nog dodden = "sukkel onnoozele bloed." Op deze woorden was kennelijk van invloed het [zelfstandig naamwoord] dot, dod, vlaamsch dodder = "verwarde bundel vlas, hooi of stroo" = duts. [Vergelijk] ook dotje (om aan te zuigen.)

Dodderig, [bijvoeglijk naamwoord] Van het gewestelijk [werkwoord] dodderen, [frequentatief] van dodden = "sluimeren, dutten", dat verwant is aan de onder bedotten besproken woordfamilie. [Vergelijk]. [Angelsassensch] dydrian = "bedotten". Over dd in plaats van t, tt, zie dot; ook het [fransch] dodiner = "wiegen, in slaap wiegen" — waaruit [nederlandsch] dodijnen — ([vergelijk] [italiaansch] dondolare = "schommelen") bewijst iets voor 't goed recht der media.

Dot, vr. Eerst in 't [*nieuwnederlandsch*] Gelijk bij de onder bedotten en dotterig besproken familie wijst de afwisseling van t met dd (d) op den onomatopoëtischen aard van het woord; [*vergelijk*] nederduitsch dutte = "verwarde hoop", [*Angelsassensch*] dott, [*engelsch*] dot = "stip, vlek"; en voorts dialectisch-*[nederlandsch]* dotde = "dot", vroeg [*nieuwnederlandsch*] dotde = "kolf, knuppel, prop", nieuwvlaamsch dotder (duts) = "verwarde bundel", [*oudhoogduitsch*] tuto, tutto, m, tuta, tutta, vr. =

..... [p5].....

"borsttepel", [*dialectisch-nieuwhoogduitsch*] dütte = "borsttepel, zaadknop, tap, prop", [*vergelijk*] [*fransch*] dodu = "dik en vet." Het begrip van "verward zijn" vertoont zich verder slechts in overdrachtelijke opvatting in de onder bedotten en dotterig vermelde woorden met de beteek. "suffen, dwaas zijn", en in [*dialectisch*]-duitsch dodern = "snappen, stotteren", tutteln = "verstrooid en beuzelachtig handelen". Altemaal woorden die een dotder vormen voor den etymoloog.

Dooier, m. Uit [*gelijkbeteekenend*] [*middelnederlandsch*] dōder(e); [*beantwoordt*] aan [*oudhoogduitsch*] tutaro, totoro, [*nieuwhoogduitsch*] dotter, [*oudsassensch*] dodro, [*angelsassensch*] dydring = "dooier", een [*westgermaansch*] woord, doch men houdt den plantnaam [*nederlandsch*] dotder, [*nieuwhoogduitsch*] dotter, zweedsch dodra, [*middelengelsch*] doder, [*nieuwengelsch*] dotder voor identisch. Weinig bevredigend is de verklaring van het woord als "stip in het ei", waarbij men het in verband brengt met de woorden onder dot genoemd, die een [*voogermaansche*] stam dhut- = "punt, stip" doen vermoeden.

Aldus Franck. [*Vergelijk*] Kluge, i.v. Dotter. Bij Kiliaen, DeBo en Scheurmans zijn nog verschillende vormen en veele woorden te vinden, die hier niet genoemd en worden. Te Heule zeggen ze:

..... [p6].....

'k ben geheel onttotterd (gesproken: autottert) in den zin van: ik ben onthutseld, uit den haak, uit mijne "centre"; bij DeBo onttodderen.— = ont-dodderen, ont-dotteren.

Het spijt mij maar zoo weinig licht over de zake te kunnen werpen; maar daar zijn in de volkstale toch nog zoo vele woorden die onopgehelderd zijn!

Mijne hertelijkste groetenissen.

Uw toegenegen in [*Christo*].

A. Dassonville.

Briefbeschrijving

Verzender	Dassonville, Alfons
Ontvanger	[Gezelle, Guido]
Verzendingsdatum	23/05/1891
Verzendingsplaats	Poperinge (Poperinge)
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	1 enkel vel; 1 dubbel vel, 213 mm x 135 mm papier, wit, rechthoekig geruit papiersoort: 6 zijden beschreven, inkt
Staat	volledig
Toevoegingen	op zijde 1 links in de bovenrand: Aan G. Gezelle (inkt, hand P.A.)

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	6427
Bibliotheekrecord	https://anet.be/desktop/gga/nl/opacgga/nr=tg:gga_6.12728

Inhoud

Incipit	Eerst moet ik mij verschoonen van
---------	-----------------------------------

Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	23/05/1891, Poperinge, Alfons Dassonville aan [Guido Gezelle]
Editeur	Koen Calis; Universiteit Antwerpen
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt
Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2023
Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .

Citeren

Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
